

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻ ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ-ԼՅՈՒԹԵՐԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ ԶՈՒԿԿԱ ՊԱՐԱՐՄԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆՈՒՄ

Օգոստոսի 17-ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրավերով, եւօրյա այցով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին ժամանեց Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու պաշտոնական պատվիրակությունը՝ գլխավորությամբ Ֆինլանդիայի և Տուրկուի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պարամայի:

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻ ԵՎ ՏՈՒՐԿՈՒԻ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ ԶՈՒԿԿԱ ՊԱՐԱՐՄԱ (Համառոտ կենսագրական փվյալներ)

1998 թ. Տուրկուի առաջնորդանիստ եկեղեցու երիցապետ և աստվածաբանության դոկտոր Զուկկա Պարաման (55 տարեկան հասակում) արքեպիսկոպոսական ընտրությունների ժամանակ ձայների մեծամասնությամբ ընտրվում և նշանակվում է Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու Արքեպիսկոպոս՝ փոխարինելով Նովիանենս Վիկսթրոմ արքեպիսկոպոսին: 1999 թ. հունվարի 6-ին տեղի է ունենում նրա գահակալությունը և ձեռնադրվում է որպես Ս. Ներսիի գահի 53-րդ հաջորդը Օլավի Ռիմալիլահինեն եպիսկոպոսի կողմից*:

Ծնվել է 1.12.1942, Լապլանդիանում, Օսկար Պարամայի ընտանիքում: Զուկկա Պարաման քահանա է ձեռնադրվել Տամպերեի եպիսկոպոս Էլիս Գուլինի կողմից 1967 թ.: 1967-1972 թթ. ծառայել է Լաիթիում որպես ծխական քահանա, ապա 1972-1982 թթ. ծառայել է որպես Վալկեսկոսկուի առաջնորդի օգնական: 1982-1988 թթ. եղել է Տուրկուի թեմական խորհրդի փոխ-նախագահը: 1982-1999 թթ. եղել է Տուրկուի Մայր Տաճարի տեսուչը:

Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պարաման Եկեղեցական Սինոդի կողմից նշանակվել է մի քանի կազմակերպությունների անդամ, ինչպես նաև՝ անդամ Եկեղեցու Խորհրդի և Եպիսկոպոսների Խորհրդի: Նա եղել է Ֆինն Եկեղեցական Օգնության Հոգաբարձուների Խորհրդի անդամ՝ 1984-1997 թթ., Ֆիննական Կիրակնօրյա Դպրոցների Ընկերության անդամ՝ 1989 -1996, Ֆինն Եկեղեցու Տան Առաքելությո-

* Հարկ է նշել, որ Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցին Ռեֆորմացիայի ջրջանին պատկանող այն եզակի Եկեղեցին է, որն ամբողջությամբ պառիկանել է առաքելական հաջորդականությունը, հետևաբար նրա պետք է լիազորություններով համարվում է առաքելական Աթոռի ժառանգորդ: Sten' The Church in Finland, Մաունու Սինեմակի, Նելսինի, 1973, էջ 12:

յուն Ասոցիացիայի անդամ՝ 1995-1999, և 1991-1997՝ Ֆինն Եկեղեցու Փոքր Գործերի ասոցիացիայի անդամ:

1986 թվականից սկսած Եկեղեցական Միևուրի անդամ է: 1980 թվականին նրան շնորհվել է աստվածաբանության դոկտորի կոչում եկեղեցական պատմության բնագավառում: Նրա թեզն է «1554 և 1604 թվականների թեմական աղմկնիստրացիան Ֆինլանդիայում»:

Զուկկա Պաարման ամուսնացած է: Նրա կինը՝ Պիրջո Պաարման, աստվածաբանության մագիստրոս է, ունի երկու դուստրեր՝ Հաննա-Կաիսան և Լաուրան, և մեկ թոռ:

Ֆինլանդիայի և Տուրկուի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարմայի պատվիրակության կազմում ընդգրկված էին Հայր դր. Ռիստո Կանտելը՝ Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու Միջազգային կապերի տնօրենը, Արքեպիսկոպոսի քարտուղար Հեկկի Յասկելիայնեն և Արքեպիսկոպոսի գրասենյակի քարտուղար Հայր Տիմո Ռոսքվիստը:

Օգոստոսի 17-ի առավոտյան «Զվարթնոց» օդանավակայանում հյուրերին դիմավորելու էին եկել Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի պարասխանաբար Գերաշնորհ Տ. Եզնիկ եպ. Պետրոսյանը, Արարարյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գերաշնորհ Տ. Նավասարդ եպիսկոպոս Կոնյանը, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի աշխատակից Հոգեշնորհ Տ. Հովակիմ աբեղա Մանուկյանն ու Մայր Աթոռի հյուրընկալ Հոգեշնորհ Տ. Գնել աբեղա Սողոմոնյանը:

Պատվիրակության համար կազմվել էր եռօրյա հագեցված ծրագիր, որն ընդգրկում էր այցելություններ Սուրբ Գայանե, Հռիփսիմե և Խոր Վիրապի վանքեր, Ամբերդ, Սևանի Վազգենյան Հոգևոր Դպրանոց, Ծիծեռնակաբերդ, Գառնի և Գեղարդի վանք, Երևանի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցի, Նորքի Հայորդյաց Տուն և նորակառույց Ս. Սարգիս եկեղեցի:

Օգոստոսի 17-ի առավոտյան Մայր Աթոռում, եկեղեցականների թափուրով, Տրդատ Կամարի մոտ հյուրերին դիմավորեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Գարեգին Բ Վեհափառ Հայրապետը, ապա թափուրը եկեղեցու զանգերի դողանքների ներքո ուղղվեց Մայր Տաճար, ուր, Իջման Ս. Սեդանի առջև ողջունի խոսքեր փոխանակելուց և կարճապես բարիգալստյան արարողությունից հետո, թափուրը շարժվեց Վեհարան, ուր Վեհափառ Հայրապետը հյուրերին ներկայացրեց Հայաստանյայց թեմերի առաջնորդներին, իսկ Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու պետը՝ իր պատվիրակության անդամներին:

Օգոստոսի 18-ին, Ս. Ասրվածածնի Վերափոխման փոնի օրը, հանդիսավոր Ս. Պարարագ մարուցվեց Մայր Տաճարում: Պարարագիչն էր Գերաշնորհ Տ. Փառեն եպս. Ավետիքյանը: Սրբազան արարողությանը ներկա էին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, եւօրյա այցով Մայր Աթոռում գրնվող Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու պաշտոնական պարվիրությունը՝ գլխավորությամբ Ֆինլանդիայի և Տուրկուի Արքեպիսկոպոս դր. Զուկկա Պարամայի, ինչպես նաև ներկայացուցիչներ Ղոմնեական Կաթոլիկ Եկեղեցուց:

Պարարագի ավարտին երկու Եկեղեցիների հովապետերն իրենց ողջույնի խոսքն ուղղեցին բարեպաշտ ժողովրդին:

**Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻ ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ-ԼՅՈՒԹԵՐԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԵՏ, ՏՈՒՐԿՈՒԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻ
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶՈՒԿԿԱ ՊԱՐԱՐԱԳԻ ԱՅՅԻ ԱՌԹՈՎ
ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ, ՀԸՆԹԱՑՍ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ**

Չերդ Վերապատվելիություն,

Հոգու բերկրանքով ենք ողջունում Ձեզ և Ձեզ ուղեկից ուխտապահ եկեղեցականաց հայ ժողովրդի հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում: Գոհություն և փառք Տիրոջը, որ առիթը պարգևեց Մեզ սիրեցյալ Մեր եղբոր՝ Տուրկուի և համայն Ֆինլանդիայի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պարամայի և Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու հոգևոր մեր եղբայրների հետ սրբազան այս կամարների ներքո միասնաբար աղոթք բարձրացնելու առ Աստված՝ վասն անասանության Քրիստոսի Սուրբ Եկեղեցու և մեր Եկեղեցիների եղբայրական հարաբերությունների զորացման ու ամրապնդման:

Մեզ համար խորհրդանշական է, որ Չերդ Վերապատվելիության Հայաստան այցի հետ այսօր հանդիպեց մեր ժողովրդի կողմից ջերմորեն սիրված եկեղեցական տոներից մեկը՝ տաղավար հինգ տոներից Սուրբ Աստվածածնի Վերափոխման տոնը, երբ կատարվում է նաև խաղողի օրհնության արարողություն: Երջանիկ այս զուգադիպության մեջ զգում ենք, որ Սուրբ Կույսը հովանավոր է մեզ՝ մեր ժողովուրդների բարեկամության ու եղբայրության զորացման փոխադարձ մեր ջանքերի մեջ:

Սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս, համայնավարական աստվածամերժության շրջանում տասնամյակներ շարունակ մեր ժողովուրդը զրկված էր հնա-

րավորությունից ազատորեն արտահայտելու իր հավատքը և համաժողովրդական խանդավառության մեջ մասնակիցը լինելու եկեղեցական արարողություններին ու հանդիսություններին: Փառք Երկնավորին, այսօր ետևում են մնացել հալածանքներն ու բռնությունները, և մեր ժողովուրդը Հայաստանում ու Արցախում վերագտել է իր անկախ պետականությունը, հաստատել ազատության հանդեպ իր սերն ու ազատ ապրելու իր կամքը:

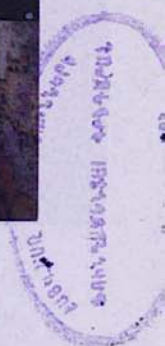
Ազատ ու անկախ Հայոց երկու պետությունների հովանու ներքո Հայ Եկեղեցին այսօր հնարավորությունն ունի ազատորեն ծառայելու Բանին Կենաց քարոզության իր սուրբ առաքելությանը: Հավատացյալ մեր ժողովուրդը վերստին գտել է ճանապարհը դեպի իր հոգու ծննդավայրը՝ Հայ Առաքելական Եկեղեցին, իր լինելիության ու հարատևության ակունքներն ու նվիրական սրբությունները:

Չեզ հայտնի է, որ Հայաստանը քրիստոնյա աշխարհի հնագույն երկրներից մեկն է, հայ ժողովուրդը շուրջ երկու հազար տարի փարված է քրիստոնեական հավատքին՝ առաջինը այն հռչակելով պետական կրոն 301 թվականին: Շնորհաբաշխ այդ օրերից հայ ժողովուրդը մեկ է դարձել առաքելահիմն իր Եկեղեցու հետ, հաստատվել քրիստոնեական իր ուրույն նկարագրի մեջ՝ ուրույն սովորություններով ու ավանդույթներով, ապրել Քրիստոսով ու դարեր շարունակ վկայել Քրիստոսին:

Ինչպես պատմության ընթացքում, այսօր էլ Հայ Եկեղեցուն բնորոշ է էկումենիկ ոգին, ըմբռնումն ու կեցվածքը, որը հաստատել են երանաշնորհ մեր Հայրապետներն իրենց եղբայրասեր գործունեությամբ: Մեր հարաքրությունները քույր Եկեղեցիների հետ առավել սերտացել են հատկապես քսաներորդ դարասկզբին Թուրքիայի իրականացրած հայոց սոսկալի ցեղասպանությունից հետո, երբ յաթաղանին զոհ գնաց մեկ և կես միլիոն հայություն, իր բնիկ ժողովրդից դատարկվեց Արևմտյան Հայաստանը, իսկ հազարավոր հայեր մազապուրծ ապաստանեցին տարբեր երկրներում: Այսօր Ֆինլանդիայի հյուրընկալ հողում նույնպես հայկական համայնք կա, որը սպասում է մահ իր հոգևոր հովիին ու եկեղեցական կյանքի կազմակերպմանը: Մենք խորապես զգացված ենք ֆինն ժողովրդի հյուրընկալ ոգուց, որը հնարավոր դարձրեց Հելսինկիում կազմակերպել «Հայ Եկեղեցու գամձերը» խորագրով ցուցահանդես՝ նվիրված Հայաստանում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-րդ տարեդարձին:

Քրիստոնեական իր ուրույն մանապարհն է անցել ֆինն ժողովուրդը՝ Ավետարանի լույսն ընդունելով 11-12-րդ դարերում և քրիստոնեական հավատքը դարձնելով իր կյանքի աղբյուրն ու գործությունը: Քրիստոնեական արժեքների հանդեպ ֆինն ժողովրդի հավատարմության վկայություններից

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ

ՄԱՐԿԱՐԿՆԻՍԻԱՆ ԵՄԻՆՈՒԹՅԱՆ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ ԵՄԵՐՍՈՆԻԱՆ

մեկն է այն իրողությունը, որ Ֆինլանդիայի անունն այսօր անբաժան է մարդու իրավունքների պաշտպանության մվիրական գաղափարներից:

Միրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս, մենք նույն առաքելությունն ունենք Աստծո ու մարդկանց առջև՝ Քրիստոսի Կենաց Խոսքով դեպի փրկություն առաջնորդել մարդկանց, որ չպակասի Լույսն աշխարհի: Քրիստոնեական մեր եղբայրությունը գորացնում է մեզ և միավորում՝ հաղթահարելու համար արդի ժամանակների ընդհանուր մարտահրավերները: Ներկա ճգնաժամային գործընթացների պայմաններում, երբ մարդիկ ավելի հեշտությամբ են հեռանում Արարչից, մենք՝ քրիստոնյաներս, առավել ևս պարտավորված պետք է զգանք բերելու հավատի մեր վկայությունն ու միասնաբար պատասխաններ գտնելու մարդկության առջև ծառացած խնդիրներին:

Հայ Եկեղեցին ողջունում է քրիստոնեական Եկեղեցիների երկխոսությունն ու սերտ համագործակցությունը՝ ի սեր Քրիստոսի Եկեղեցու, ի սեր իր հոտի, հանուն աշխարհի խաղաղության ու մարդկանց համերաշխության:

Սուրբ Աստվածածնի գթառատ բարեխոսությունն ենք հայցում առ Տերը, որ Իր օրհնությունն ու խաղաղությունը պարզև Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցուն, Չեզ՝ նրա քաջակորով Առաջնորդին, և Չեր բարեջան ծառայակիցներին, անխախտ պահի ու համապագ գորացնի քրիստոնյա մեր ժողովուրդների ու Եկեղեցիների եղբայրական հարաբերությունները:

Ի Քրիստոս սիրով կրկին ողջունում ենք Չեզ 1700-ամյա Սուրբ Էջմիածնում:

Մեր Աստուծոյ եղիցին ընդ մեզ և ընդ ամենեւեւսնն այսօր և միշտ ամէն:

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻ ԵՎ ՏՈՒՐԿՈՒԻ ԱՐՔԵՂԻՄԿՈՂՈՍ ԶՈՒԿԿԱ ՊԱՍՐՄԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԽՈՍՔԸ

Չերդ Սրբություն Գարեգին Բ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, սիրելի և պատվելի եղբայր ի Քրիստոս:

Թույլ տվեք նախ հայտնել իմ երախտագիտությունը ձեր ջերմ ընդունելության և այս առիթի համար, որը տրվեց ինձ և Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցու պատվիրակությանը՝ այցելելու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին և Հայ Առաքելական Եկեղեցու այլ սրբավայրեր, որոնք՝ մեծ նշանակություն ունեն նաև քրիստոնեության այլ ավանդությունների տեր քրիստոնյաների համար: Եվ ամենից առաջ ձեր հրավերը հնա-

րավորություն է տալիս մեզ փոխանակելու մեր ընդհանուր հավատքի հարստությունները, աղոթելու միասին և մեկմեկու ավելի սերտորեն ճանաչելու:

Այս օրերի ընթացքում մենք՝ ֆիններս, կարող ենք ավելացնել աշխարհի ամենահին քրիստոնեական Եկեղեցիներից մեկի մասին մեր գիտելիքները: Ես ասում եմ՝ ավելացնենք, քանզի մենք արդեն որոշակի գիտելիքներ ենք ձեռք բերել մեր միջև եղած ավելի վաղ հարաբերությունների ընթացքում, ինչպես նաև ձեր Եկեղեցու և ազգի պատմությանը բավականին տեղյակ են Ֆինլանդիայում:

Երբ երրորդ հազարամյակի շեմին ձեր Եկեղեցին տոնախմբում էր իր հիմնման 1700-ամյակը, մենք Ֆինլանդիայում տոնախմբում էինք մեր ազգային Եկեղեցու՝ Տուրկուի տաճարի հիմնադրման 700-ամյակը: Չնայած ժամանակային առկա տարբերությանը, այս տոնակատարությունների մեջ ընդհանուր էր այն, որ երկուսում էլ արտասանվեց Նիկիական Հավատո չանգանակը, և մենք խոստովանել և խոստովանելու ենք, որ մենք հավատում ենք Մեկ, Սուրբ, Ընդհանրական և Առաքելական Եկեղեցուն: Ֆինլանդիայի Ակե տարանական-Լյութերական Եկեղեցին իրեն համարում է Քրիստոսի Մեկ, Սուրբ և Առաքելական Եկեղեցու մի մասնիկը: Մեր Եկեղեցին կարևորում է Քրիստոսի Եկեղեցու և նրա ընդհանրականության պատմական շարունակականությունը: Մեր արմատները գալիս են միջին դարերի Արևմտյան Եկեղեցուց և 1500-ականների Ռեֆորմացիայից: Էկումենիկ մտածողությամբ մենք հպարտանում ենք այն պատմական իրողությամբ, որ քրիստոնեությունը Ֆինլանդիա է մուտք գործել նախքան Արևմտյան և Արևելյան Եկեղեցիների միջև մեծ բաժանումը: Քրիստոնեական առաջին ազդեցությունը մենք միևնույն ժամանակ ստացանք և՛ Արևմտյան, և՛ Արևելյան Եկեղեցիներից դեռևս երկրորդ հազարամյակի սկզբներին: Անշուշտ եղան ժամանակներ, երբ արևմտյան և արևելյան քրիստոնյաների միջև կապը ոչ այնքան բարեկամական էր, սակայն այս հարյուրամյակների ընթացքում մենք սովորեցինք ինչպես ապրել միասին և միմյանցից շատ բան ուսանեցինք:

Ճշմարիտ լյութերական նույնությամբ են բնորոշվում մեր բոլոր էկումենիկ շփումները: Մենք հիմնադիր անդամներից ենք նաև Համաշխարհային Լյութերական Դաշնության, ԵՀԽ-ի, Նորդյան էկումենիկ խորհրդի և Ֆիննական էկումենիկ խորհրդի: Մենք անդամակցել ենք նաև Եվրոպական Եկեղեցիների Խորհրդին նրա հիմնադրման իսկ պահից ի վեր: Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի շփումների շրջանակներում տեղի ունեցած հարաբերությունների ընթացքում ավելի մոտիկից ճանաչեցինք Հայաս-

տանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու այնպիսի պատկանելի և պատվելի անձնավորությունների, ինչպիսիք էին Գարեգին Ա երջանկահիշատակ և Արամ Ա Կաթողիկոսները:

Ինչպես ֆինն Եկեղեցու և ժողովրդի պարագային, այնպես էլ՝ Հայ Եկեղեցու, պատմությունը նույնպես սերտորեն կապված է հայ ժողովրդի պատմությանը: Գիտենք, որ քրիստոնեության ընդունումը հայերի համար մի պարզ իրադարձություն չէր, այլ պատմական տևական մի գործընթաց: Երբ քրիստոնեության ընդունման վճռորոշ քայլը կատարվեց, պայքար սկսվեց այն ուժերի դեմ, որոնք կամենում էին խափանել Աստծո ծրագիրը: Մա մեծապես վերաբերում է Հայ Եկեղեցու և ժողովրդի պատմությանը. Եկեղեցու հալածանքները նաև ժողովրդի հալածանքներն էին, և ժողովրդի հալածանքները՝ Եկեղեցուն: 1700 տարիների ընթացքում Եկեղեցու և պետության միջև պաշտոնական հարաբերությունները հաճախ են տարբեր փոփոխություններ կրել, բայց այդ պաշտոնական հարաբերություններից առավել կարևոր է եղել Եկեղեցու և ժողովրդի միջև եղած հարաբերությունը: Ես հասկացա, որ այս հարաբերությունն այնքան տևական է եղել, որ Եկեղեցին դարձել է Միլիտաքի հայերին միավորող գլխավոր հզոր ուժը:

Վերջին տարիներին մեզ ուրախացրեց կրոնական ազատության սկզբունքների իրագործումը քրիստոնեական այն Եկեղեցիներում, որտեղ կրոնական ազատությունը մախապես սահմանափակ էր:

Մեր Եկեղեցին Ռուս Ռղղափառ Եկեղեցու հետ հանդիպում է ունեցել աստվածաբանական երկխոսությունների շուրջ, և մեր քննարկումներում մենք հայտարարել ենք, որ Մուրթ Երրորդությունը կրոնական ազատության համաշխարհային օրենքի տեսակետից մի միջոց է, որով մա Եկեղեցիներին արտաքին ազատություն է տալիս՝ գործելու համաձայն իր էության և առաքելության, որ է՝ Ավետարանի ազատ քարոզչություն ամենքին և Մուրթ խորհուրդների մատակարարում: Պետության և հասարակության համար կրոնական ազատությունը մարդկային հիմնական իրավունքն է: Այդ իրավունքը փայփայելով հասարակությունը միևնույն ժամանակ իր սեփական շահն է փնտրում, քանի որ գիտակցում է, որ կրոնական ազատությունը պաշտպանելով՝ ապահովում է խաղաղություն և սեր յուրաքանչյուր անհատի, ինչպես նաև ողջ հասարակության կյանքում:

Կրոնական ազատության այս կերպ հասկացված սկզբունքը նաև կարելի է Եկեղեցիների մեծամասնության համար, որպիսիք են Ֆինլանդական Ավետարանական-Լյութերական Եկեղեցին և Հայ Առաքելական Եկեղեցին, որոնց երկուսի անդամներն էլ կազմում են իրենց երկրների բնակ-

չության 90 տոկոսը, քանի որ մենք իրականացնում ենք մեր Աստվածատուր ծառայությունը մեր ժողովրդի մեջ:

Օգտվելով այս առիթից, ես կամենում եմ ողջունել Ձերդ Սրբությանը, ի Քրիստոս քույրերին և եղբայրներին Ֆինն էկումենիկ խորհրդի անունից, որն այժմ ընդգրկում է 12 անդամ Եկեղեցի և 19 դիտորդական կազմակերպություն:

Արդեն իսկ 1998 թ. այս խորհրդին է միացել նաև Ֆինլանդիայի Կաթոլիկ Եկեղեցին, իսկ այս տարի՝ Շվեդական Հոգեգալստականները՝ իբրև դիտորդ:

Հարաբերականորեն փոքրիկ այս մարմնի կարևորությունը, թերևս, գլխավորապես երևում է անդամ Եկեղեցիների և դիտորդների կողմից նշանակված անձանց ընդարձակ ցանկի մեջ: Այս ներկայացուցիչները ներգրավված են խորհրդի ինը համձնաժողովների մեջ և զբաղվում են բազմապիսի խնդիրներով՝ սկսած հավատքի և եկեղեցական կարգերի հարցերից մինչև ընկերային-քաղաքական խնդիրները:

2000 թ. հոբելյանական տարվա ընթացքում Ֆինլանդիայում տեղի ունեցան կարևոր իրադարձություններ, որոնք կազմակերպվեցին Եկեղեցիների միացյալ ջանքերով, և այժմ Ֆինն էկումենիկ խորհուրդն իրականացնում է 2003 թ. էկումենիկ «կիրխենթագի»՝ Եկեղեցիների համաժողովի նախապատրաստական աշխատանքները: Երկար տարիներ այս խորհուրդը նախագահել է Օրթոդոքս արքեպիսկոպոս Ջոնը, մինչև 1999 թ., երբ ես փոխարինեցի նրան այս պաշտոնում: Այս խորհրդի գլխավոր քարտուղարը հովիվ Յան Էդստրոմն է՝ Ֆինլանդիայի Շվեդական Սկոտչական Եկեղեցուց:

1998 թ. Հելսինկիում ես հնարավորություն ունեցա անձամբ դիտելու մի շատ նշանակալի ցուցահանդես: Արվեստի և դիզայնի թանգարանում բացված այդ ցուցահանդեսի անունն էր «Մուրը Խաչ. Հայ Եկեղեցու զանձները»: Մեր Տիրոջ և Փրկչի Ս. Խաչը մեր Եկեղեցիների ամենամեծ զանձն է: Այն իր մեջ ընդգրկում է ողջ Ավետարանը: Մեր Եկեղեցիներն այլ զանձներ նույնպես ունեն, սակայն դրանք առավել կարևոր, էական չեն, քան այս մեկը: Մուրը Խաչն անգերազանցելի է:

Եկեղեցու պատմության մեջ եղել են ժամանակներ, երբ փորձեր են կատարվել Եկեղեցին խաչից զրկելու: Եղել են ժամանակներ, երբ Եկեղեցին ստիպված է եղել պատսպարվելու չորս պատերի մեջ, կամ կատակոնքներում, կա՛մ էլ՝ թանգարաններում: Սակայն Եկեղեցու անդամներն իրենց մկրտության ժամանակ իրենց վրա դրոշմված խաչը իրենց սրտերում են կրել: Նրանց համար հարկադրաբար բավարար է եղել Քրիստոսի խաչի խորհրդի ներքին գիտակցությունը:

Ահա սա նկատի ունեն Լյութերականներիս գլխավոր ուսուցիչ Մարտին Լյութերը, երբ գրում էր, որ բավարար չէ և անօգուտ է Աստծուն Իր փառքի մեծության մեջ ճանաչելը, առանց Նրան ճանաչելը խաչի նվաստացման և ամոթի մեջ:

Հովհաննու Ավետարանի 14-րդ գլխում Հիսուս՝ Աստծուն իր Փառքի մեջ տեսնել ցանկացող Փիլիպպոսին ասում է, որ դրա համար միայն մեկ բան է հարկավոր. «Ով ինձ տեսավ, տեսավ նաև Հորը»: Այսպիսով, ճշմարիտ աստվածաբանությունը և աստվածգիտությունը Խաչեցյալ Քրիստոսի մեջ է:

Հավարտ Սուրբ Պապարագի, Ֆինլանդիայի և Տուրկուի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարմայի պարվիրակությունը, գլխավորությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի, մասնակցեց Խաղողօրհնների հոգեզմայլ և սրբազան արարողությանը, որը փեղի ունեցավ Ս. Տրդատա Բաց Խորանի վրա, և որից անմիջապես հետո Ս. Խորանի շուրջ համախմբված ողջ հավաքացյալ ժողովրդին բաժանվեց օրհնված խաղող:

Նույն օրը, երեկոյան, Նորին Սրբություն Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը և Ֆինլանդիայի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարման հոգևոր դասի ուղեկցությամբ այցելեցին Սևանի Վազգենյան Հոգևոր Դպրանոց, ուր Դպրանոցի սաները նրանց դիմավորեցին «Հրաշափառ»-ի երգեցողությամբ: Գարեգին Բ Կաթողիկոսը Տուրկուի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարմային և նրա գլխավորած պարվիրակությանը ներկայացրեց Դպրանոցի հիմնադրման պարմությունը և ուսանողների առօրյան: Հյուրերը ծանոթացան նաև Սևանա վանքի բազմադարյան պարմությանը: Այնուհետև գեղարվեստական հայրագրով ներկաներին ողջունեցին Դպրանոցի սաները, որից հետո Սևանի Ս. Առաքելոց եկեղեցում կատարվեց հանդիսավոր երեկոյան ժամերգություն:

Օգոստոս 19-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը և Ֆինլանդիայի և Տուրկուի Արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարման այցելեցին Ծիծեռնակաբերդ՝ հարգանքի փուրք մատուցելու 1915 թ. Մեծ եղեռնի զոհերի հիշարարկին: Պսակների զեպեղումից հետո կատարվեց հոգեհանգստյան պաշտոն, որի ընթացքում դր. Զուկկա Պաարման իր աղոթքն առաքեց առ Աստված՝ նահապակների հոգիների հանգստության համար: Երկու Եկեղեցիների հոգևոր պետերն այցելեցին նաև Ցեղասպանության թանգարան, ուր ցեղասպանության ինստիտուտի փնտրեն փիար Լավրենտի Բարսեղյանը հյուրերին հանգամանալից ներկայացրեց անցյալ դարասկզբին հայ ժողովրդի դեմ կատարված ոճրագործությունը:

Այնուհետև Գարեգին Բ Վեհափառ Հայրապետն ու արքեպիսկոպոս Զուկկա Պաարման այցելեցին ՀՀ Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին:

Պատվիրակությունն այցելեց Գառնի և Գեղարդի հոյակերպ վանք, իսկ երկույան Վեհարանի հանդիսությունների դահլիճում Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահությամբ և գլխավորությամբ տեղի ունեցավ հրաժեշտի երեկո և ընթրիք:

Օգոստոս 20-ի առավոտյան պատվիրակությունն այցելեց Երևանի Ս. Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցի՝ աղոթելու առ Բարձրյալն Աստված՝ ի խաղաղություն և ի բարօրություն համայն քրիստոնյա աշխարհի:

Նույն օրը հյուրերը մեկնեցին Հայաստանից:

ՎԱՏԵ ՍՐԿ. ՎՈՎԱՆՆԻՍՅԱՆ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի

Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժին